

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ

вул. Дениса Монастирського, 3, м. Київ, 03035, тел./факс: (044) 246-31-84

спеціальна телефонна лінія: 0-800-213-200

<http://www.nabu.gov.ua>; e-mail: document@nabu.gov.ua

Код ЄДРПОУ 39751280

№ _____

На № _____

від _____

Громадський рух «Український напрямок»

office.ukrdirection@ukr.net

Національним антикорупційним бюро України опрацьовано в межах компетенції звернення громадського руху «Український напрямок» від 28.02.2026 (далі – Звернення) щодо впровадження інституту приватних антикорупційних детективів (далі – ПАД) в Україні. За результатами опрацювання повідомляємо таке.

Запропонована у Зверненні концепція «ринкової боротьби» з корупцією, безумовно, має інноваційний характер і спрямована на активізацію виявлення корупційних правопорушень, однак її реалізація у запропонованому вигляді наштовхується на низку системних та фундаментальних правових обмежень з огляду на таке.

Згідно із частиною першою статті 246 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених КПК.

Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб.

Негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені статтями 260, 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 269¹, 270, 271, 272, 274 КПК України, проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів (частина друга статті 246 КПК України).

Рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених цим Кодексом, – слідчий суддя за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Слідчий зобов'язаний повідомити прокурора про прийняття рішення щодо проведення певних негласних слідчих (розшукових) дій та отримані результати. Прокурор має право заборонити проведення або припинити подальше проведення негласних слідчих (розшукових) дій (частина третя статті 246 КПК України).

При цьому спостереження за особою, річчю або місцем є одним із видів негласних слідчих (розшукових) дій, особливості здійснення якого визначено статтею 269 КПК України.

Тобто право здійснювати зовнішнє спостереження на відкритій місцевості, у громадських місцях та на транспорті, у порядку, передбаченому КПК України, мають право виключно **уповноважені особи органів досудового розслідування**.

Варто також вказати, що Конституційний Суд України у своєму рішенні від 20.01.2012 № 2-рп/2012 у справі за конституційним поданням Жашківської районної ради Черкаської області щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 32, частин другої, третьої статті 34 Конституції України розтлумачив, що збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди державою, органами місцевого самоврядування, юридичними або фізичними особами є **втручанням в її особисте та сімейне життя**.

Таке втручання допускається винятково у випадках, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

У розумінні Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) приватна антикорупційна діяльність вважатиметься втручанням у право на повагу до приватного і сімейного життя, гарантованого статтею 8 Конвенції.

Першочерговою метою статті 8 є захист від свавільного втручання держави у приватне і сімейне життя, житло і кореспонденцію.

Це класичне негативне зобов'язання, котре Європейський суд з прав людини визначає як основну мету статті 8 Конвенції (рішення у справі «Крон та інші проти Нідерландів» від 27.10.1994, заява № 18535/91, пункт 31).

Проте держави-учасниці несуть також позитивне зобов'язання гарантувати повагу до прав, закріплених у статті 8 Конвенції, навіть у стосунках між приватними особами.

Ці зобов'язання можуть передбачати вжиття заходів, спрямованих на гарантування поваги до приватного життя навіть у сфері стосунків між приватними особами (рішення у справах «Еванс проти Сполученого Королівства» від 10.04.2007, заява № 6339/05, пункт 75, «Ейрі проти Ірландії» від 09.10.1979, заява № 6289/73, пункт 32, рішення Великої палати Європейського Суду у справі «Седерман проти Швеції» від 12.11.2013, заява № 5786/08, пункт 78).

Відповідно законодавство, яким держава санкціонує можливість втручання приватних осіб у приватне життя інших осіб, має містити достатні гарантії від неправомірних дій останніх, зокрема чітко визначати підстави, межі, обсяг дозволеного втручання, а також конкретні способи його здійснення.

У випадку, якщо зібрана ПАД інформація буде використана у реалізації публічної функції, наприклад для реалізації суб'єктами своїх владних повноважень, матиме місце порушення статті 8 Конвенції.

Окремо варто звернути увагу на вже існуючі механізми протидії корупції. В Україні вже діє інститут викривачів корупції, який передбачає винагороду у розмірі 10% від суми грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків після ухвалення обвинувального вироку суду.

Запропонована у Зверненні ставка у 30-50% є економічно необґрунтованою для бюджету та створює ризики комерціалізації кримінального переслідування, де метою стає не правосуддя, а отримання винагороди, що може призвести до збільшення випадків переслідування за штучними підставами.

Крім того, пропозиція визначити ПАД представником «народу України» як потерпілого також суперечить статті 131¹ Конституції України, якою встановлено вичерпний перелік повноважень прокуратури, характер її діяльності і в такий спосіб передбачено її існування і стабільність функціонування.

Наведене гарантує неможливість зміни основного цільового призначення вказаного органу, дублювання його повноважень/функцій іншими державними органами, адже протилежне може призвести до зміни конституційно визначеного механізму здійснення державної влади її окремими органами або вплинути на обсяг їхніх конституційних повноважень.

Конституційний Суд України у рішенні від 05.06.2019 № 4-р(П)/2019 вказав, що повноваження щодо представництва інтересів держави в суді, встановлені Основним Законом України, не можуть бути делеговані законом будь-яким іншим державним органам або приватним особам.

Крім того, відповідно до статті 55 КПК України потерпілим може бути лише конкретна фізична або юридична особа, якій завдано безпосередньої шкоди.

Частиною четвертою цієї статті визначено, що потерпілим не може бути особа, якій моральна шкода завдана як представнику юридичної особи чи певної частини суспільства.

Отже, концепція «колективного потерпілого» у вигляді «народу України», представленого приватною особою, не відповідає також чинному кримінальному процесуальному законодавству.

Враховуючи зазначене, мета запропонованих законодавчих змін є зрозумілою та актуальною, проте їх зміст потребує комплексного перегляду та доопрацювання.

Заздалегідь вдячні за приділену увагу та сподіваємося на подальшу конструктивну співпрацю.

Тимчасовий виконувач
повноважень Директора

Денис ГЮЛЬМАГОМЕДОВ